

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ในอดีตสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันที่มีส่วนสำคัญและมีอิทธิพลต่อการพัฒนาของเด็กและเยาวชนมากที่สุด แต่เมื่อเวลาผ่านไปเกิดการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในระบบสังคมได้ส่งผลกระทบทำให้สถาบันครอบครัวลดบทบาทลง สถาบันทางสังคม อย่างเช่น วัด และโรงเรียน ได้เข้ามามีบทบาทต่อการอบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชน ตลอดจนทำหน้าที่ “บ้านหลังที่ 2” แทน แต่ในขณะเดียวกันนั้นก็ได้เปิดโอกาสให้สถาบันสื่อมวลชนเข้ามามีบทบาทต่อเด็กเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน

ในบรรดาสื่อมวลชนทั้งหลาย “สื่อวิทยุโทรทัศน์” นับว่าเป็นสื่อมวลชนที่มีความสำคัญ และได้เปรียบกว่าสื่อมวลชนประเภทอื่นๆ เพราะมีทั้งภาพและเสียงที่ดึงดูดใจทั้งผู้ใหญ่และเด็ก จึงทำให้วิทยุโทรทัศน์ได้กลายเป็นสิ่งจำเป็นในชีวิตประจำวันของครอบครัวที่ต้องมีทุกครัวเรือน อีกทั้งยังมีบทบาทในการปลูกฝังค่านิยม ความคิด ทักษะคติ ตลอดจนคุณธรรมให้เด็ก นอกจากนี้ ยังช่วยเสริมสร้างให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์ ทำให้เด็กสามารถคิดและค้นพบสิ่งแปลกใหม่

เนื่องจากสื่อวิทยุโทรทัศน์เป็นสื่อภายในบ้านที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย จึงทำให้แม้กระทั่งเด็กเล็กๆ ก็มีโอกาสดูมากที่สุด พ่อแม่ผู้ปกครองเองมักใช้วิทยุโทรทัศน์เป็นที่เลี้ยงเด็กแทนตัวเอง และสนับสนุนให้เด็กใช้เวลาว่างในการอยู่บ้านดูโทรทัศน์มากกว่าการออกไปวิ่งเล่นหรือเที่ยวเตร่ข้างนอกบ้าน จึงไม่ใช่เรื่องแปลกเลยที่ผลการวิจัยทุกชิ้นรายงานว่ากิจกรรมที่เด็กทำมากที่สุดเมื่อมีเวลาว่างเป็นอันดับแรก คือ การดูโทรทัศน์ ดังนั้นเมื่อวิทยุโทรทัศน์ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการปลูกฝังทัศนคติ ค่านิยม ตลอดจนรูปแบบของพฤติกรรมต่างๆ รวมทั้งการดำเนินชีวิตของเด็กดังเช่นที่กล่าวมาแล้วนั้น เราจึงควรนำวิทยุโทรทัศน์มาใช้ให้เป็นประโยชน์ โดยใช้เป็นอาหารสมองให้แก่เด็ก เป็นเครื่องกระตุ้นให้เด็กรู้จักคิดและลงมือปฏิบัติ อีกทั้งสอดแทรกความคิด ค่านิยม หรือความเชื่อที่พึงประสงค์ของสังคมไทยผ่านทางจอโทรทัศน์ ขณะเดียวกันพ่อแม่เองจะต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อการพัฒนาการของเด็กด้วย เพื่อให้เด็กได้เติบโตและพัฒนาตนเองไปสู่วัยผู้ใหญ่อย่างมีคุณภาพ

แต่เป็นที่น่าเสียดายว่าในโลกของสื่อสารมวลชน วิทยุโทรทัศน์ได้กลายมาเป็นเครื่องมือทางธุรกิจที่จะสร้างผลกำไรให้แก่สถานีย่อยอย่างเป็นกอบเป็นกำเช่นกัน รายได้หลักของสถานีก็มาจากการขายเวลาและบริการให้แก่ธุรกิจต่างๆ รายการโทรทัศน์จึงย่อมต้องเป็นไปเพื่อผู้ชมในวงกว้าง

ที่สุด สรรหาเนื้อหาและรายการที่จะดึงดูดผู้ชมให้ติดตามได้มากที่สุด เด็กจึงเป็นเพียงกลุ่มผู้ดูกลุ่มเล็กๆ กลุ่มหนึ่ง รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กจึงเป็นรายการที่มีกลุ่มผู้ดูแคบมาก แม้จะมีหลายหน่วยงานตระหนักถึงปัญหาข้อนี้ พยายามสร้างสรรค์รายการเพื่อเด็ก เยาวชน และครอบครัวดี ๆ ก็ตาม แต่ด้วยความเป็นจริงที่ว่า รายการประเภทนี้มักมีโฆษณาสนับสนุนน้อย ส่งผลให้ผู้ผลิตหลายรายถอดถอนตัวเองจากการผลิตรายการนั้นไป แสดงให้เห็นว่ายุคสมัยปัจจุบัน หากจะดำเนินการในเรื่องใดก็ตาม คงไม่สามารถหลีกเลี่ยงอำนาจของทุนนิยมได้ เนื่องจากวิทยุโทรทัศน์ก็มักจะมุ่งตอบสนองความต้องการทางธุรกิจมากกว่าที่จะเป็นไปเพื่อตอบสนองความต้องการของเด็กอย่างแท้จริง ดังนั้นการพึ่งพิงผู้อุปถัมภ์รายการเสนอรายการเป็นหลัก ทำให้เด็กและเยาวชนมักจะได้รับชมรายการที่จัดขึ้นเพื่อผลกำไรทางด้านการค้ามากกว่าจะให้สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่เด็ก

จากการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของวิทยุโทรทัศน์กับการพัฒนาเด็กของ คณะอนุกรรมการศึกษาบทบาทสื่อมวลชนในการพัฒนาเด็ก (2535, น. 9) ซึ่งเห็นว่า แม้ว่าเด็กจะมีความต้องการในการดูโทรทัศน์เพิ่มขึ้น แต่รายการโทรทัศน์ก็ยังไม่ได้รับการพัฒนาให้ตอบสนองความต้องการของเด็กทุกกลุ่มเป้าหมายได้ กล่าวคือ รูปแบบและเนื้อหาของรายการยังไม่มี ความหลากหลายเพียงพอที่จะสนองความต้องการของเด็กแต่ละกลุ่มที่ต่างกัน โดยเฉพาะเด็กในภาวะยากลำบากหรือเด็กในชนบทห่างไกล บางรายการมีเนื้อหาที่ตอกย้ำทัศนคติและค่านิยมที่ไม่ถูกต้อง สำหรับเวลาของการนำเสนอรายการเด็กยังค่อนข้างน้อย และบางช่วงเวลาที่นำเสนอ ยังเป็นช่วงเวลาที่เด็กบางกลุ่มไม่อาจรับชมได้

นอกจากนี้คณะอนุกรรมการศึกษาบทบาทสื่อมวลชนในการพัฒนาเด็ก (2535, น. 9) ยังให้ความเห็นอีกว่า เมื่อพิจารณาถึงความรับผิดชอบต่อการผลิตรายการของฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องก็พบว่า รัฐยังมิได้มีการส่งเสริมการผลิตและพัฒนารายการสำหรับเด็กอย่างจริงจังและต่อเนื่อง กลไกของรัฐเองก็ยังขาดแนวคิดและหลักเกณฑ์การดำเนินงานที่ชัดเจน ส่วนผู้ผลิต ผู้ลงทุน และผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการผลิตสื่อก็ขาดความรู้ความเข้าใจในอิทธิพลของสื่อต่อเด็ก พัฒนาการของเด็ก และวิธีการสื่อสารกับเด็ก รวมทั้งมิได้มีความรับผิดชอบต่อเด็กและสังคมเท่าที่ควร จึงไม่สามารถผลิตสื่อที่มีคุณภาพสำหรับเด็กในวัยต่างๆ ได้ดีพอ นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านเงินทุนสูง แต่ขาดผู้อุปถัมภ์รายการ ส่วนฝ่ายสถาบันการศึกษาและฝ่ายผู้บริโภคอื่น โดยเฉพาะพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู ตลอดจนองค์กรท้องถิ่น และองค์กรสาธารณประโยชน์ก็ยังมีได้ตระหนักถึงอิทธิพลของสื่อมวลชนต่อเด็กเท่าที่ควร

จะเห็นได้ว่าโทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนที่ได้เข้ามามีบทบาทและอิทธิพลต่อผู้ชม โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน มักจะมีผู้กล่าวกันเสมอว่าโทรทัศน์เปรียบเสมือนดาบสองคม ให้ผลทั้ง

ในทางดีและทางร้ายต่อความคิด ความเชื่อ ทักษะคติ การเรียนรู้ และพฤติกรรมของเด็ก ทางดี คือ โทรทัศน์ช่วยขยายการรับรู้ของเด็กและเยาวชนให้กว้างขวางขึ้น เพิ่มพูนประสบการณ์ในด้านต่างๆ ยกระดับความรู้ ความคิดของเด็กและเยาวชน แต่ในทางตรงกันข้าม โทรทัศน์ก็อาจเป็นสิ่งที่ทำลายเด็กได้ ถ้าหากเด็กรับเอาเนื้อหาที่ไม่เหมาะสมสำหรับตัวเองจากโทรทัศน์ (อรพินท์ ศักดิ์เยี่ยม, 2537, น. 6)

เนื่องจากปัจจุบันวิทยุโทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนสำคัญในสังคมไทยที่แพร่หลายเข้าไปในครอบครัวสู่เด็กและเยาวชนเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเด็กก็อยู่ในวัยที่เจริญเติบโตพร้อมที่จะแสวงหาสิ่งต่างๆ รอบตัว แต่ทุกวันนี้ มีพ่อแม่ผู้ปกครองจำนวนมากที่ไม่มีเวลาดูแลเด็ก หรือมีเวลาแต่ขาดความเข้าใจโดยทอดทิ้งเด็กให้อยู่กับวิทยุโทรทัศน์ บางคนให้วิทยุโทรทัศน์ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงเด็ก ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ควรจะคำนึงถึงพิษภัย และผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับเด็กผู้ที่จะเป็นอนาคตของชาติ เพราะเด็กยังไม่สามารถแยกแยะสิ่งที่ดีออกจากสิ่งที่ไม่ดี ไม่รู้ว่าอะไรเป็นความจริงเป็นความเท็จ ความไม่รู้และไม่มีประสบการณ์นี้เองทำให้เด็กเชื่อง่าย ทำตามได้ง่าย เด็กจึงได้รับอิทธิพลจากวิทยุโทรทัศน์ทั้งทางด้านดีและไม่ดี

จากหนังสือคู่มือดูโทรทัศน์กับลูกอย่างสร้างสรรค์ของโครงการส่งเสริมสื่อมวลชนเพื่อเด็ก มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก และสำนักพิมพ์ลูกรัก (2536, น. 1-6) สะท้อนให้เห็นถึงมุมมองที่นำคิดระหว่างวิทยุโทรทัศน์กับเด็กว่า นานมาแล้วที่คุณได้รู้จักกับโทรทัศน์ คุณได้เห็น คุณได้ฟัง คุณได้หัวเราะ คุณเพลิดเพลิน คุณได้รับรู้ คุณได้เรียนรู้หลายสิ่งหลายอย่างจากโทรทัศน์ เมื่อคุณมีเด็กๆ ในบ้าน เด็กๆ ต่างตื่นเต้นเช่นเดียวกับเมื่อแรกที่คุณได้รู้จักกับโทรทัศน์ คุณปล่อยให้เด็กๆ ไว้กับจอสีเหลี่ยมมหัศจรรย์ ปล่อยให้เด็กๆ ทำความรู้จัก ปล่อยให้เด็กเรียนรู้ ปล่อยให้เด็กเป็นผู้รับสาร และทุกสิ่งทุกอย่างจากโทรทัศน์..เพียงลำพัง คุณไม่รู้ว่าธุรกิจโฆษณาและกลไกกลั่นกรองความเหมาะสม ทำให้สิ่งที่นำเสนอผ่านจอสีเหลี่ยมมหัศจรรย์นั้นเปลี่ยนไป มีหลายสิ่งหลายอย่างที่คุณยังไม่สมควรจะได้เห็น ยังไม่สมควรจะได้ฟัง ยังไม่สมควรจะได้รับรู้ นานเพียงใดแล้วที่คุณปล่อยให้เด็กๆ ของคุณอยู่กับโทรทัศน์เพียงลำพัง นับถอยหลังเพื่อเริ่มต้นการป้องกัน แก้ไข สร้างสรรค์ เพื่อหาหนทางที่เหมาะสมระหว่างเด็กๆ ของคุณ และโทรทัศน์

นอกจากนี้เมื่อย้อนกลับมาดูการวิจัยเกี่ยวกับเด็กและโทรทัศน์ในประเทศไทยก็จะพบว่าประเด็นเกี่ยวกับความก้าวร้าวความรุนแรงจากโทรทัศน์ ยังคงเป็นปัญหาสำคัญที่นักวิชาการ นักวิจัย หรือผู้ใหญ่ในแวดวงต่างๆ ได้ให้ความสนใจตลอดมาเช่นเดียวกัน ความเห็นของผู้ใหญ่เหล่านี้ดูจะสอดคล้องกันว่าโทรทัศน์มีความสัมพันธ์โดยตรงกับการมีพฤติกรรมก้าวร้าว ความรุนแรง ความผิดปกติดังนี้เนื่องมาจากการบริโภคอาหารที่ผิดเวลา ผิดชนิด และจำนวน เป็น

ผลให้การเรียนตกต่ำ สร้างความเข้าใจและการแสดงออกทางเพศที่ไม่เหมาะสมกับวัฒนธรรม เป็นตัวอย่างของการใช้ยาเสพติดและดื่มสุรา (ปิ่นทิตา ทองสิมา, 2536, น. 3)

แต่จากการวิเคราะห์งานวิจัยต่างๆ โดยสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร กลับพบว่า สื่อมวลชนมีอิทธิพลทางลบต่อพฤติกรรมและจิตใจของเด็กไม่มากอย่างที่ผู้ปกครองและนักวิชาการต่างๆ รู้สึกกังวลใจและคาดหวังไว้ ตัวอย่างเช่น ผลในด้านลบก็มีบ้าง ได้แก่ ทำให้เด็กจดจำคำพูดที่ไม่เหมาะสม และมีการลอกเลียนพฤติกรรมที่ไม่ดีบางประการ แต่ผลการวิจัยก็ไม่อาจสรุปได้ว่าสื่อมวลชนโดยเฉพาะวิทยุ โทรทัศน์ จะทำให้เด็กเสียการเรียนแต่อย่างใด ในงานวิจัยบางชิ้นแสดงให้เห็นถึงผลทางบวกของสื่อมวลชนต่อการเรียนรู้ของเด็ก อย่างไรก็ตามการที่ผลงานวิจัยไม่ได้พบอิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีต่อเด็กทางด้านลบในปริมาณที่น่าวิตกอย่างที่กล่าวมาแล้วนั้น ก็อาจเป็นเพราะว่าการวิจัยในด้านนี้ยังมีน้อย เมื่อเทียบกับการศึกษาค้นคว้าในตัวแปรอื่นๆ อีกทั้งการวิจัยแต่ละเรื่องก็ไม่ค่อยครอบคลุมกลุ่มตัวอย่าง และลักษณะแง่มุมต่างๆ ได้อย่างลึกซึ้งเพียงพอ ซึ่งข้อสรุปดังกล่าวนี้เกือบจะทำให้โทรทัศน์หลุดพ้นจากข้อกล่าวหาต่างๆ ได้ แต่ทว่านักวิจัยดูเหมือนจะยังไม่อาจเชื่อได้อย่างสนิทใจว่าการดูโทรทัศน์ไม่ได้มีผลเสียต่อเด็กมากมายเลย เช่นเดียวกับผู้ใหญ่ส่วนมากที่ยังคงรู้สึกเกรงกลัวว่าเด็กๆ จะได้รับผลเสียหายหลายๆ ด้าน จากการดูโทรทัศน์อยู่เช่นเดิม (ปิ่นทิตา ทองสิมา, 2536, น. 3)

จากอิทธิพลของโทรทัศน์นี้ จะเห็นได้ว่าผู้ที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด คือ เด็กและเยาวชน เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีอัตราการเปิดรับสื่อวิทยุโทรทัศน์สูงแต่มีภูมิคุ้มกันต่ำ ที่ผ่านมารายการโทรทัศน์ที่น่าเสนออยู่ในจอแก้วนั้นไม่ได้เอื้อประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของเด็ก เยาวชน และครอบครัวมากเท่าใดนัก รายการต่างๆ ที่ผู้ผลิตรายการนำเสนอสู่สายตาของเด็กและเยาวชนมีอิทธิพลอย่างมากต่อการสร้างค่านิยม โดยเฉพาะผลกระทบทั้งด้านบวกและลบที่มีต่อเด็ก หลายๆ ประเทศได้ตระหนักถึงผลที่เกิดขึ้นกับเด็ก จนเกิดการตื่นตัวและหาแนวทางสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อต้านทานผลกระทบด้านไม่ดีที่แอบแฝงมากับวิทยุโทรทัศน์ และในขณะเดียวกันก็มุ่งส่งเสริมให้เด็กได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ทั้งความรู้ ทักษะ และส่งเสริมการแสดงออกที่เหมาะสมกับวัยโดยมีวิทยุโทรทัศน์เป็นสื่อกลาง

สำหรับประเทศไทยนั้น นับได้ว่ามีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนต่างให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องวิทยุโทรทัศน์และเด็กเป็นระยะๆ ที่ผ่านมารัฐบาลเองได้เคยมีนโยบาย หรือแนวทางการใช้สื่อมวลชนเพื่อพัฒนาเด็กมาแล้วหลายยุคหลายสมัย ดังเช่น การออกระเบียบข้อบังคับของคณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (กบว.) หลากหลายฉบับ อันได้แก่

1. หนังสือที่สร.1509/11 ลงวันที่ 9 มีนาคม 2519 เรื่องขอให้กวดขันการแพร่ภาพที่เป็นภัยต่อสังคมและเยาวชน ซึ่งมีใจความสำคัญว่า ด้วยคณะกรรมการการบริหารและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ ได้พิจารณาเรื่องความเสื่อมโทรมด้านจิตใจและศีลธรรมอันเนื่องมาจากสื่อมวลชนว่า โทรทัศน์เป็นสาเหตุหนึ่งที่น่าความเสื่อมโทรมด้านจิตใจและศีลธรรมให้แก่เยาวชน ที่ประชุมกบว. จึงมีมติขอให้สถานีวิทยุโทรทัศน์ทุกสถานีกวดขันการแพร่ภาพที่เป็นภัยต่อสังคมและเยาวชนดังกล่าว

2. หนังสือที่สร.1609/ว.80 ลงวันที่ 9 เมษายน 2525 เรื่องธรรมะที่ควรปลูกฝังแก่เยาวชน มีใจความสำคัญว่า คณะกรรมการส่งเสริมศีลธรรมและจิตใจ สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ขอให้สถานีวิทยุโทรทัศน์จัดให้มีรายการที่ส่งเสริมศาสนาและศีลธรรมมากยิ่งขึ้น ให้ส่งเสริมและยกย่องบุคคลตรงกับวัตถุประสงค์ของกบว. ด้วย จึงให้สถานีวิทยุโทรทัศน์ถือเป็นแนวทางต่อไป

3. มติที่ประชุม กบว. ครั้งที่ 12/2524 ได้กำหนดอัตราส่วนการแพร่ภาพออกอากาศรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กไว้ดังนี้ ในช่วงเวลา 18.00-18.30 น. ทุกวันจันทร์ถึงวันศุกร์ ให้เป็นช่วงรายการสำหรับเด็กหรือรายการที่เป็นประโยชน์แก่เด็ก สำหรับวันเสาร์วันอาทิตย์หรือวันหยุดราชการ หากสถานีฯ ใดไม่มีรายการสำหรับเด็กในตอนกลางวัน ก็ขอให้จัดรายการสำหรับเด็กในเวลา 18.00-18.30 น. ด้วย

4. วันที่ 1 มกราคม 2525 คณะกรรมการบริหารคลื่นวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (กบว.) ได้กำหนดสัดส่วนที่เหมาะสมในการจัดเวลา และเนื้อหาของสื่อมวลชนในการบริการให้ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก และความรู้ความบันเทิงแก่เด็ก คือ กำหนดให้เวลาระหว่าง 18.00-18.30 น. เป็นเวลาของรายการสำหรับเด็ก และเวลา 16.00-18.00 น. เป็นเวลาของรายการที่มีคุณประโยชน์สำหรับเด็ก

5. ปี พ.ศ. 2532 มีการย้ายนโยบายดังกล่าวอีกครั้ง และกำหนดให้เวลา 18.30-19.30 น. ที่เคยเป็นช่วงประหยัไฟฟ้า เป็นเวลาของรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก

6. ปี พ.ศ. 2539 กำหนดให้สถานีวิทยุโทรทัศน์ต้องบรรจुरายการออกอากาศสำหรับเด็กและเยาวชน อย่างน้อยวันละ 30 นาที ในช่วงเวลา 16.30-18.30 น. ยกเว้นในวันเสาร์และวันอาทิตย์

แต่อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะได้พยายามหาแนวทางในการส่งเสริมสนับสนุนการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก แต่หากมองในสภาพปัจจุบันจะเห็นได้ว่ารายการโทรทัศน์ที่สถานที่โทรทัศน์ต่างๆ เสนอแก่ผู้ชมส่วนใหญ่จะเน้นไปที่เรื่องของความบันเทิงเป็นหลัก ซึ่ง

เป็นผลเกี่ยวเนื่องมาจากเรื่องของธุรกิจการค้าและผลประโยชน์ สัดส่วนของรายการบันเทิงสำหรับผู้ใหญ่มีมากกว่ารายการสำหรับเด็กอย่างมาก (อรพินท์ ศักดิ์เอี่ยม, 2537, น.6) และในขณะที่ปัจจุบันสถานการณ์รายการโทรทัศน์ที่มีสาระ โดยเฉพาะรายการสร้างสรรค์สำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว ยังไม่มีทีท่าว่าจะพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปเท่าใดนัก ที่โดดเด่นนั้นส่วนมากมักเป็นรายการการ์ตูนเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนั้นมักเป็นรายการประเภทที่ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์นิยมเรียกกันว่า เป็นรายการแบบ “สาระ-บันเทิง” หรือ “Edutainment” แต่ที่พบมักจะเป็นการจัดรายการแบบบันเทิงเป็นหลัก-สาระเป็นรองเพิ่มมากขึ้นทุกที

ดังนั้นแนวทางและมาตรการการใช้สื่อของรัฐเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ของเด็ก เยาวชน และครอบครัว จึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่รัฐบาลเล็งเห็นความสำคัญและเห็นชอบให้โทรทัศน์มีการจัดสัดส่วนเวลาสำหรับเนื้อหาสาระของรายการเพื่อเด็ก เยาวชน และครอบครัว ให้มีจำนวนร้อยละ 10-15 ของเวลาออกอากาศ และกำหนดระยะเวลาการออกอากาศ ระหว่างเวลา 18.00-22.00 น. เป็นเวลา 1 ชั่วโมงเป็นอย่างน้อย โดยให้เริ่มจากสื่อของรัฐ คือ กรมประชาสัมพันธ์ ก่อน สำหรับของสถานีอื่นๆ ให้ดำเนินการตามความพร้อมของแต่ละสถานี มีผลมาตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2547 ซึ่งระบุไว้เป็นลายลักษณ์อักษรดังนี้ คือ ตามที่รองนายกรัฐมนตรี (นายจาตุรนต์ ฉายแสง) ได้เสนอแนวทางและมาตรการการใช้สื่อของรัฐเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ของเด็ก เยาวชน และครอบครัวไปแล้วนั้น คณะรัฐมนตรีพิจารณาแนวทางและมาตรการการใช้สื่อของรัฐเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ของเด็ก เยาวชนและครอบครัว ตามที่รองนายกรัฐมนตรี (นายจาตุรนต์ ฉายแสง) เสนอแล้วมีมติ ดังนี้

1. รัฐบาลยุทธศาสตร์การบริหารจัดการสื่อของรัฐเพื่อการศึกษา ยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสื่อเพื่อการศึกษา ยุทธศาสตร์การพัฒนาผู้ผลิตสื่อ และยุทธศาสตร์การพัฒนาผู้รับและผู้ใช้สื่อ

2. เห็นชอบให้เพิ่มบทบาทสื่อของรัฐเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ของเด็ก เยาวชนและครอบครัว โดยให้ขอความร่วมมือสื่อวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ของรัฐในการจัดทำรายการเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ของเด็ก เยาวชน และครอบครัวเพิ่มขึ้น โดยให้ดำเนินการดังนี้

- 2.1 ให้สื่อวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์จัดสัดส่วนเวลาสำหรับเนื้อหาสาระของรายการวิทยุและโทรทัศน์เพื่อเด็ก เยาวชน และครอบครัว ร้อยละ 10-15 ของเวลาออกอากาศ โดยให้เริ่มจากรายการวิทยุและโทรทัศน์ของกรมประชาสัมพันธ์ก่อนโดยให้เริ่มตั้งแต่วันที่

1 มกราคม 2547 เป็นต้นไป สำหรับรายการวิทยุและโทรทัศน์ของสถานีอื่นๆ ก็ให้ดำเนินการตามความพร้อมของแต่ละสถานี

2.2 ให้มีการแบ่งเวลาในการออกอากาศรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว เพิ่มจากเกณฑ์เดิมที่กำหนดไว้อย่างน้อยครึ่งชั่วโมง ในระหว่างเวลา 16.00–18.30 น. เป็นอย่างน้อย 1–1 ชั่วโมงครึ่ง ในระหว่างเวลา 16.00–22.00 น. ซึ่งเป็นช่วงเวลาครอบครัวดูรายการมาก

2.3 ให้มีการจัดประเภทรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว โดยให้สถานีเป็นผู้ดำเนินการจัดการให้คณะกรรมการที่จะจัดตั้งขึ้นตามข้อ 2.5 เป็นผู้กำกับดูแล

2.4 มอบให้สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีรับไปดำเนินการจัดตั้งคณะทำงานทำหน้าที่ขอความร่วมมือจัดหาเวลาจากสื่อวิทยุกระจายเสียงและสื่อวิทยุโทรทัศน์ที่จะจัดทำรายการเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ของเด็กเยาวชนและครอบครัว โดยให้คณะทำงานชุดนี้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม)

2.5 มอบให้กรมประชาสัมพันธ์รับไปดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการประกอบด้วยผู้แทนจากองค์กรทางการศึกษา วัฒนธรรม องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ และหน่วยงานสื่อที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น ทำหน้าที่ดูแลเนื้อหาสาระและรูปแบบรายการกำกับและประเมินผลคุณภาพรายการ รวมทั้งสร้างแรงจูงใจให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่รัฐต้องการ โดยให้คณะกรรมการชุดนี้อยู่ภายใต้การกำกับ ดูแลของรองนายกรัฐมนตรี (นายจาตุรนต์ ฉายแสง) และให้คณะกรรมการฯ รับผิดชอบในข้อ 1 และประเด็นอภิปรายของคณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ 4 คณะที่ 5 และคณะที่ 7 (ฝ่ายกฎหมายฯ) ในคราวประชุมครั้งที่ 1/2546 วันที่ 14 ตุลาคม 2546 ไปพิจารณาดำเนินการตามความเหมาะสม ดังนี้

1. สื่อของรัฐไม่ควรมุ่งเน้นในเรื่องบันเทิงหรือมุ่งหากำไรในเชิงพาณิชย์เท่านั้น แต่ควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมด้วย ดังนั้นรัฐจึงควรใช้สื่อของรัฐให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมให้มากขึ้น โดยการนำเวลาในการออกอากาศมาส่วนหนึ่ง เพื่อนำมาจัดทำรายการที่สร้างสรรค์สังคม เพื่อพัฒนาการศึกษาและการเรียนรู้ของเด็ก เยาวชน และครอบครัว ทั้งนี้ ควรกำหนดเป็นนโยบายของรัฐบาล โดยอาจจะกำหนดเป็นวาระแห่งชาติที่จะเสนอรายการสร้างสรรค์สังคมเพื่อเด็ก เยาวชน และครอบครัว และหากให้นายกรัฐมนตรีเป็นผู้นำในการผลักดันในเรื่องนี้ จะได้ผลดียิ่ง

2. การดำเนินการในเรื่องนี้ไม่ควรจำกัดเฉพาะสื่อของรัฐเท่านั้น ควรจะรวมถึงสถานีโทรทัศน์ช่องอื่นๆ ที่ได้รับสัมปทานจากรัฐด้วย ได้แก่ ช่อง 3 ช่อง 7 และช่อง ITV นอกจากนี้ควรให้ครอบคลุมถึงสื่ออื่นๆ ด้วย เช่น โทรศัพท์เคลื่อนที่ อินเทอร์เน็ต วีซีดี ดีวีดี เป็นต้น

3. การนำเวลาออกอากาศของสถานีโทรทัศน์ที่รัฐให้สัมปทานแก่เอกชนคืนมาส่วนหนึ่ง เพื่อดำเนินการในเรื่องนี้นั้น อาจมีปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับสัญญาสัมปทานได้ ดังนั้น ในขั้นนี้จึงมอบให้สำนักงานอัยการสูงสุด และสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีการ่วมกันตรวจสอบสัญญาสัมปทานเพื่อพิจารณา ข้อกฎหมาย และความเป็นไปได้ว่าจะดำเนินการได้หรือไม่ อย่างไร โดยในระหว่างนี้เพื่อหลีกเลี่ยงการแก้ไขสัญญาฯ และเพื่อให้เป็นไปตามแนวทางและมาตรการ การใช้สื่อของรัฐเพื่อการศึกษา เห็นควรใช้วิธีขอความร่วมมือไปก่อน และเมื่อตรวจสอบสัญญาสัมปทานแล้วเห็นว่าจำเป็นต้องแก้ไขสัญญาสัมปทานก็เห็นควรมอบหมายให้รองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม) รับไปดำเนินการเจรจา และแก้ไขสัญญาต่อไป

4. การผลิตรายการสำหรับเด็ก เยาวชนและครอบครัวนั้น ควรมีการศึกษา วิจัย ความต้องการของเด็ก และผู้ปกครองว่าต้องการชมรายการประเภทใด ลักษณะใด เป็นต้น นอกจากนี้ ควรสำรวจด้วยว่า ในปัจจุบันมีรายการสำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว จำนวนเท่าไร และมีลักษณะอย่างไร เพื่อนำมาเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาในการผลิตรายการที่เหมาะสมและเป็นที่สนใจของเด็ก เยาวชนและครอบครัวต่อไป

5. การผลิตรายการสำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว ควรให้ภาคเอกชนซึ่งเป็นมืออาชีพมีความเชี่ยวชาญ เป็นผู้ดำเนินการ แต่ทั้งนี้ต้องเป็นความร่วมมือกันดำเนินการระหว่างภาครัฐและเอกชน รวมทั้งต้องให้เด็ก ผู้ปกครอง และโรงเรียนมีส่วนร่วมด้วย เช่น โรงเรียนอาจนำสาระจากสื่อมาเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เด็กสนใจชมรายการที่สร้างสรรค์สังคม

6. ลักษณะของรายการนอกจากเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถของเด็กและเยาวชน แล้ว ควรมีรายการสำหรับครอบครัวเพื่อสอนวิธีการเลี้ยงเด็กให้เป็นคนดีของสังคม

7. ควรมีการจูงใจให้มีการผลิตรายการที่สร้างสรรค์สังคม เช่น ให้รางวัลแก่ผู้ผลิตที่มีคุณภาพ ลดผลตอบแทนในสัญญาสัมปทาน รัฐสนับสนุนค่าใช้จ่าย เป็นต้น

8. เวลาออกอากาศของรายการโทรทัศน์ ควรกำหนดให้เป็นสัดส่วนเวลาไว้ สำหรับจะเป็นช่วงเวลาใดจึงจะเหมาะสม ควรตั้งคณะทำงานขึ้นมาทำการศึกษาวิจัยก่อน และควรกำหนดให้ใช้ช่วงเวลาเดียวกันทุกสถานีโทรทัศน์

9. ควรระบุเวลาเริ่มต้นดำเนินการในเรื่องนี้ไว้ด้วย

10. มาตรการในการดำเนินการควรแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ 1) ระยะสั้น 2) ระยะกลาง และ 3) ระยะยาว สำหรับมาตรการระยะสั้นให้มีคณะกรรมการประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆ เช่น ด้านการศึกษา ด้านจิตวิทยา ด้านวัฒนธรรม ด้านวิทยาศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งมาจาก

หน่วยงานของรัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ ภาคสังคมและสื่อที่เกี่ยวข้องทำหน้าที่บริหารจัดการ รับผิดชอบดูแลเนื้อหาสาระและรูปแบบรายการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่รัฐต้องการ และในระยะต่อไปควรใช้องค์กรที่มีอยู่แล้วเป็นผู้ดำเนินการต่อไป เช่น กรมประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

11. สำหรับการจัดทำรายการวิทยุเพื่อสร้างสรรค์สังคมนั้น เนื่องจากมีสถานี่เป็นจำนวนมาก จึงควรมีการศึกษาความเป็นไปได้ก่อน โดยอาจจะเลือกดำเนินการเฉพาะสถานี่ที่ประชาชนนิยม เป็นต้น

12. ควรมีการติดตามประเมินผลการดำเนินการในเรื่องนี้เมื่อผ่านไประยะหนึ่ง เช่น 1 ปี เป็นต้น เพื่อนำมาปรับปรุงแนวทางและมาตรการฯ ให้เหมาะสมยิ่งขึ้นต่อไป..."

จากแนวทางและมาตรการการใช้สื่อของรัฐเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ของเด็ก เยาวชน และครอบครัว ได้สะท้อนให้เห็นถึงความต้องการของภาครัฐที่เริ่มใช้สื่อโทรทัศน์เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อเด็ก เยาวชน และครอบครัว ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพของรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว ควรมีสัดส่วนพอเหมาะระหว่างเนื้อหารายการที่มีการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และการศึกษาของเด็ก รวมทั้งยังคงความสนุกสนานที่เด็กจะได้รับอันเป็นหัวใจที่สำคัญของการพัฒนาคุณภาพของรายการโทรทัศน์

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญของสื่อประเภทวิทยุโทรทัศน์ที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการเรียนรู้และเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เด็กและเยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มที่มีอัตราการเปิดรับสื่อวิทยุโทรทัศน์สูงแต่มีความรู้เท่าทันสื่อน้อย ด้วยเหตุนี้การริเริ่มที่จะศึกษาค้นคว้าในมุมมองของผู้รับสาร เนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่าประสบการณ์ที่เด็กได้รับจากสื่อวิทยุโทรทัศน์ย่อมส่งผลต่อความเชื่อ ทศนคติ เมื่อเขาโตเป็นผู้ใหญ่หรืออีกนัยหนึ่ง คือ สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กในวันนี้จะส่งผลถึงวันพรุ่งนี้ของเขา ดังนั้นจึงเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องให้ความสำคัญกับการผลิตรายการและรูปแบบที่เหมาะสมของรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว เนื่องจากเด็กเป็นผู้รับสารกลุ่มหนึ่งที่ควรได้รับความสนใจและเอาใจใส่ในแง่ของนโยบาย การสร้างสรรค์ ดูแล และควบคุมรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก เพื่อให้สื่อวิทยุโทรทัศน์มีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก และเป็นประโยชน์ต่อสังคมไทยอย่างแท้จริง

จากการที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่ศึกษาเรื่อง "การศึกษาการเปิดรับ การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจของเด็กนักเรียนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กตามมาตรการการใช้สื่อของรัฐเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ของเด็ก เยาวชน และครอบครัว" เพราะจะทำให้ทราบถึงพฤติกรรมการเปิดรับชม การใช้ประโยชน์และ

ความพึงพอใจจากการชมรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก และทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่าง พฤติกรรมการเปิดรับชมกับการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากการชมรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ซึ่งผลที่ได้นั้นไม่เพียงสะท้อนให้เห็นความรู้สึกนึกคิดของเด็กเท่านั้น แต่ยังสามารถสร้างความตระหนักให้แก่พ่อแม่ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายและผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ดังนั้นสถานีโทรทัศน์จึงควรเข้ามามีบทบาท และมีส่วนร่วมในการกำหนดบทบาทนโยบายในการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กให้มีลักษณะสร้างสรรค์ และเป็นประโยชน์แก่เด็กมากที่สุด เพื่อเป็นการตอบรับกับแนวทางและมาตรการการใช้สื่อของรัฐเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ของเด็ก เยาวชน และครอบครัว รวมทั้งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของการปฏิรูปสื่อวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยปี 2540 ที่กำหนดให้คลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และวิทยุโทรคมนาคมที่เป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อสาธารณะ ดำเนินการใดๆ ต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประชาชนในระดับชาติ และในระดับท้องถิ่นทั้งในด้านการศึกษา วัฒนธรรม ความมั่นคงของรัฐ และประโยชน์สาธารณะอื่น รวมทั้งการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม

ปัญหานำวิจัย

1. ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของเด็กที่เปิดรับชมรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กตามมาตรการการใช้สื่อของรัฐเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ของเด็ก เยาวชน และครอบครัว เป็นอย่างไร
2. พฤติกรรมการเปิดรับชมรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กตามมาตรการการใช้สื่อของรัฐเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ของเด็ก เยาวชน และครอบครัว เป็นอย่างไร
3. การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากการชมรายการโทรทัศน์ของเด็กตามมาตรการการใช้สื่อของรัฐเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ของเด็ก เยาวชน และครอบครัวเป็นอย่างไร
4. ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของเด็กมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเปิดรับชมการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากการชมรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัวตามมาตรการการใช้สื่อของรัฐเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ของเด็ก เยาวชน และครอบครัวหรือไม่อย่างไร
5. พฤติกรรมการเปิดรับชมรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัวของเด็กมีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากการชมรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก

เยาวชน และครอบครัวตามมาตราการการใช้สื่อของรัฐเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ของเด็ก
เยาวชน และครอบครัว หรือไม่อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะทางประชากรศาสตร์ของเด็กที่เปิดรับชมรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กตามมาตรการการใช้สื่อของรัฐเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ของเด็ก เยาวชน และ ครอบครัว ของเด็กนักเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมการเปิดรับชมรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กตามมาตรการการใช้สื่อของรัฐเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ของเด็ก เยาวชน และครอบครัว ของเด็กนักเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาถึงการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากการชมรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กตามมาตรการการใช้สื่อของรัฐเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ของเด็ก เยาวชน และครอบครัว ของเด็กนักเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากรศาสตร์ของเด็กกับพฤติกรรมการเปิดรับชม การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากการรับชมรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กตามมาตรการการใช้สื่อของรัฐเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ของเด็ก เยาวชน และครอบครัว
5. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับชมกับการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากการชมรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กตามมาตรการการใช้สื่อของรัฐเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ของเด็ก เยาวชน และครอบครัว ของเด็กนักเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร

สมมติฐานของการวิจัย

1. ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของเด็ก มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเปิดรับชมรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กตามมาตรการการใช้สื่อของรัฐเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ของเด็ก เยาวชน และครอบครัว ของเด็กนักเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร
2. ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของเด็ก มีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากการชมรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กตามมาตรการการใช้สื่อของรัฐเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ของเด็ก เยาวชน และครอบครัว ของเด็กนักเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร

3. พฤติกรรมการเปิดรับชมรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กตามมาตรการการใช้สื่อของรัฐ เพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ของเด็ก เยาวชน และครอบครัว ของเด็กนักเรียนในเขต กรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากการชมรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กตามมาตรการการใช้สื่อของรัฐเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ของเด็ก เยาวชน และครอบครัว ของเด็กนักเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร

ขอบเขตการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัวที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 ช่อง 5 ช่อง 7 ช่อง 9 ช่อง 11 และช่องไอทีวี ที่ออกอากาศในช่วงเดือนมกราคม 2549 – เดือนกุมภาพันธ์ 2549 ในวันจันทร์ – อาทิตย์ ระหว่างเวลา 16.00 - 22.00 น.

2. การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ด้วยวิธีการสำรวจ (Survey Research) โดยมุ่งศึกษาการเปิดรับ การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจของนักเรียนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กตามมาตรการการใช้สื่อของรัฐ เพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ของเด็ก เยาวชน และครอบครัว

3. กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เด็กที่มีอายุ 11 – 15 ปี ที่ศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร

4. การวิจัยครั้งนี้ กำหนดระยะเวลาในการเก็บข้อมูลช่วงเดือนมกราคม - เดือนกุมภาพันธ์ 2549

นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

1. พฤติกรรมการเปิดรับชมรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก หมายถึง ความถี่ในการเปิดรับชมระยะเวลาในการเปิดรับชม สาเหตุที่เปิดรับชม ลักษณะการเปิดรับชม และบุคคลที่ร่วมรับชมรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว

2. การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากการชมรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว หมายถึง การประเมินความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อเหตุผลในการเปิดรับชม หรือความต้องการที่มีต่อรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว และได้รับการตอบสนองความต้องการนั้นๆ ของผู้ชมในการรับชม โดยแบ่งระดับการใช้ประโยชน์และ

ความพึงพอใจจากการชมรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว เป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

3. เด็กนักเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร หมายถึง เด็กที่มีอายุระหว่าง 11-15 ปี ที่ศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร

4. รายการโทรทัศน์ หมายถึง รายการโทรทัศน์เพื่อการเรียนรู้สำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว ที่ผลิตขึ้นมาในประเทศไทย และออกอากาศในประเทศไทยทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 ช่อง 5 ช่อง 7 ช่อง 9 ช่อง 11 และช่องไอทีวี ในช่วงเดือนมกราคม 2549 – เดือนกุมภาพันธ์ 2549

5. รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กตามมาตรการการใช้สื่อของรัฐเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ของเด็ก เยาวชน และครอบครัว หมายถึง รายการคุณภาพที่ผลิตเองในประเทศ และรายการนำเข้าที่ใช้เทคนิคและรูปแบบการนำเสนอแตกต่างกัน ซึ่งผู้ผลิตมีเจตนาลิตเพื่อผู้ชมกลุ่มเด็ก เยาวชน และครอบครัวเป็นหลัก มีเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ ให้การศึกษาและให้ความรู้ในแนวสร้างสรรค์สังคมแก่เด็กและเยาวชน และส่งเสริมความสัมพันธ์อันดี ตลอดจนความสามารถในการเลี้ยงดูบุตรหลานของครอบครัวควบคู่ไปกับความบันเทิง โดยมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานรายการ

6. มาตรการการใช้สื่อของรัฐ หมายถึง แนวทางหนึ่งที่รัฐบาลเล็งเห็นความสำคัญและเห็นชอบให้โทรทัศน์มีการจัดสรรเวลาสำหรับเนื้อหาสาระของรายการเพื่อเด็ก เยาวชน และครอบครัว ให้มีจำนวนร้อยละ 10-15 ของเวลาออกอากาศ และกำหนดระยะเวลาการ ออกอากาศ ระหว่างเวลา 18.00-22.00 น. เป็นเวลา 1 ชั่วโมงเป็นอย่างน้อย โดยให้เริ่มจากสื่อของรัฐ คือ กรมประชาสัมพันธ์ก่อน สำหรับของสถานีอื่นๆ ให้ดำเนินการตามความพร้อมของแต่ละสถานี มีผลมาตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2547

7. มติคณะรัฐมนตรี หมายถึง มติคณะรัฐมนตรี ฉบับลงวันที่ 4 พฤศจิกายน 2546 ว่าด้วยการขยายช่วงเวลาการออกอากาศรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว

8. ลักษณะทางประชากรศาสตร์ หมายถึง เพศ อาชีพของผู้ปกครอง การศึกษาของผู้ปกครอง รายได้เฉลี่ยของครอบครัว รวมถึงลักษณะโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนรัฐบาลและ โรงเรียนเอกชน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้มีส่วนช่วยให้ พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ผู้วางนโยบาย ผู้ผลิต รายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้ตระหนักถึงความสำคัญของรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก และหันมาช่วยกันพัฒนารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้มีการดูแล ควบคุม ชี้นำะ ตลอดจนเป็นแนวทางในการพัฒนาการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กเพื่อรูปแบบที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการ ความพึงพอใจ รวมถึงพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กในสังคมไทย เพื่อให้รายการโทรทัศน์เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งของการพัฒนาเด็ก และเกิดประโยชน์แก่ เด็ก เยาวชน และครอบครัวอย่างแท้จริงต่อไปในอนาคต